

N:o 49.

Ank. till Riksd. Kansli den 6 April 1876, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående rotering af de så kallade frisocknarne i Örebro län.

(I. A.)

I förenämnda Kongl. proposition (N:o 20), hvilken varit till Stats-Utskottets behandling öfverlemnad, har Kongl. Maj:t gifvit Riksdagen tillkänna, hurusom, efter det Kongl. Maj:t den 31 Januari 1868, i öfverensstämmelse med Riksdagens år 1867 fattade beslut, förklarar, att de tjenstbarheter, hvilka dittills, mot befrielse från rotering, ålegat Axbergs, Hofsta och Kils socknar samt några hemman af Glanshammars och Ringkarleby socknar af Örebro län att till Dylta svafvelbruk utgöra, skulle från och med den 14 Mars 1869 upphöra, samt Kongl. Maj:t derpå den 4 Juli 1868 dels förordnat, att ifrågavarande frisocknehemman skulle inrotteras under Nerikes regemente i öfverensstämmelse med de grunder, som för indelning till ordinarie rotering i allmänhet funnes stadgade, och roteringsskyldigheten från den dag, tjenstbarheterna upphört, utgöras medelst vakansafgift, intilldess effektiv rotering kunde blifva påbuden, dels ock åt en särskild kommission uppdragit roteringens verkställande, dervid föreskrifterna i Kongl. instruktionen den 20 December 1825 skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse,

så har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län, efter det den sålunda beslutade roteringsindelningen blifvit verkställd, till Kongl. Maj:t inkommit med samtliga densamma tillhörande handlingar äfvensom de af åtskillige hemmansegare i underdånighet ingifna besvär öfver förrättningarna jemte öfver besvären afgifna yttranden, af hvilka handlingar inhemtas:

att roteringskommissionen socknevis sammanträdte med egarne af ifrågakommit hemman dervid öfver desamma jordebok, taxeringslängder och kartehandlingar företetts samt upplysningar angående hemmanens jordmån och beskaffenhet m. m. af hemmansegarne och kronofogden i orten meddelats, äfvensom vederbörande i öfrigt lemnats tillfälle att i afseende å grunderna för roteringsverkställande andraga, hvad de kunde akta nödigt;

att kommissionen derefter, vid sammanträde å Örebro slott den 7 December 1868, företagit roteindelningen med afseende förnämligast å förhållandet med nuvarande roteindelning i Nerike, der en soldatrote allmännast består af tvänne hela mantal och gemenligen varierar endast emellan $1\frac{3}{4}$ och $2\frac{1}{2}$ mantal utan åtskilnad mellan hemmanens natur af skatte eller frälse;

att vidare vid sammansättning af rotarne i betraktande tagits hemmanens läge inom samma socken och inbördes närbelägenhet äfvensom deras areal, jordmån och taxeringsvärde, å hvilket sistnämnda dock, enär deras föregående utskylder till svafvelbruket varit grundade på hemmantalsberäkning, ej fästats öfvervägande afseende, helst taxeringsvärdet icke alltid uttryckte ett hemmans verkliga värde, hvaremot, enär rotering och vakansafgift i orten utgjordes efter hemmantalet, komiterade sökt sammansätta hvarje rote af möjligast lika goda hemman och låtit det större hemmantalet i vissa rotar ersätta hvad i deras godhet bruste;

att härigenom de $101\frac{7}{8}$ roteringsskyldiga hemmanen i frisocknarne blifvit indelade i 50 soldatrotar, af hvilka 22 kommit att bestå af två mantal vardera, 16 af mer än två till högst $2\frac{1}{2}$ mantal och 12 af mindre till minst $1\frac{5}{8}$ mantal, hvilket sistnämnda blott ifrågakommit med afseende å en rote, som dock till areal och värde öfverstigit hvar och en af de öfriga;

att egarne till $12\frac{5}{8}$ mantal frälse öfver förrättningen hos Kongl. Maj:t anført besvär, dervid de andragit, att då jemlikt Kongl. resolutionen den 5 September 1815 de flesta inom frisocknarne belägna frälsehemman, utgörande tillsammans $15\frac{5}{24}$ mantal, endast haft att till Dylta bruk årligen utgöra 32 dagsverken för helt mantal, hvilka dagsverken under de senaste tolf åren fått efter ett pris af en riksdaler stycket lösas, men vakansafgiften för en soldatrote under år 1868 uppgått till 105 riksdaler 23 öre, komme, genom deras indelning till rotering lika med skattehemman med två mantal eller deromkring på hvarje rote, en ökad beskattning af 46 till 60 riksdaler i stället för 32 att drabba hvarje mantal frälse, under det skattehemmanen, hvilka det utom dagsverkerna ålegat att årligen å brukets allmänningsskog hugga och till bruket forsla sju stafurum ved på hvar mantal, snarare vunne lindring i sina utlagor, hvarföre klagandena häruti sökt ändring; deremot roteringskommissionen anført, att olikheten i de hemmanen åliggande skyldigheter haft sin grund i Dylta bruks behof af tjenstbarheter och ej i hemmanens olika natur och att de bruket långt före indelningsverkets införande meddelade numera upphörda privilegier ej kunde i strid mot Kongl. brefvet den 7 Mars 1683 frikalla

frälsehemmanen från deras skyldighet att i rotering lika med skatte deltaga, hvarföre och då den sökta ändringen skulle, om den beviljades, väcka missnöje hos egarne till andra frälsehemman i orten, samt då egarne till öfriga inom fri-socknarne belägna frälsehemman ej i besvärerna deltagit, kommissionen ansåge besvärerna ej böra till någon ändring föranleda, i hvilket yttrande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande instämt, samt

att Arméförvaltningen och Kammar-kollegium, som i ärendet afgifvit gemensamt utlåtande, dels på anförda skäl hemstält, att förberörda besvär måtte lemnas utan afseende, dels ock. oaktadt det icke undfallit Kollegierna, att kommissionen fäst at nog stort afseende på mantalet och nog litet å taxeringsvärdet, hvarigenom det sistnämnda kommit att så variera, att en rote om $2\frac{1}{2}$ mantal vore taxerad endast till 33,100 kronor, under det en annan om $1\frac{5}{8}$ mantal vore till 87,100 kronor uppskattad, hvilket skulle kunnat undvikas, om, på sätt vid den af Kongl. Maj:t den 8 Oktober 1851 fastställda roteringsförrättning för samma län egt rum, hvart hemman först blifvit efter dess godhet och värde, jemförelsevis med de öfriga, uppskattadt till viss, af mantalet oberoende, roteandel, och hemmanen derefter i rotar sammansatta, ett förfarande som ock medfört den fördel, att rotarne kunnat sammansättas med större afseende på närbelägenheten, än nu kunnat ske; likväl och då kommissionens förfarande funne sin förklaringsgrund deruti, att dels den gamla roteindelningen i orten vore grundad på mantalet, efter hvilken grund ock tienstbarheterna till Dylta bruk utgjorts, dels ock de roterings-skyldige inom Kihls socken bestridt taxeringsvärdets läggande till grund för roteindelningen, samt då några andra än frälsehemmansegarnes här ofvan omförmälda besvär ej blifvit mot förrättningen anförda, i underdånighet hemstält, att vid roteringskommissionens förslag måtte få bero, dock med den rättelse, att hemmanen Falla N:is 1 och 2 om ett mantal hvarterdera samt N:o 3 om $\frac{1}{4}$ mantal i Kihls socken, hvilka i roteringslängden upptagits såsom skatte, men enligt jordeboken och den vid protokollet fogade uppgift vore af frälse natur och kallades N:is 1 och 2 Södra Falla samt N:o 3 Lilla Falla, måtte med deras rätta namn och natur upptagas;

och har Kongl. Maj:t, som i likhet med Arméförvaltningen och Kammar-kollegium ansett afseende å de af en del frälsehemmansegare anförda besvär öfver förrättningen icke böra fästas, funnit godt att, för sin del, i nåder gilla ifrågavarande indelningsförslag, likvisst med den här ofvan omförmälda rättelse i afseende å namn och natur af hemmanen Falla N:is 1, 2 och 3 i Kihls socken, samt förslaget alltså till Riksdagens granskning och godkännande jemväl för dess del öfverlemnadt.

Vid genomgående och granskning af i fråga varande roteringsverk jemte samtliga dertill hörande handlingar, har Utskottet ej funnit något att vid sjelfva indelningsförslaget erinra, men, då för närvarande arbeten pågå, åsyftande ett

ordnande af rikets försvarsverk på sådana grunder, att, bland annat, roteringsskyldigheten skulle komma att upphöra, har det synts Utskottet mindre lämpligt, om under tiden för samma arbeten en effektiv rotering, särdeles af den stora omfattning, som här vore i fråga, komme att verkställas, hvadan Utskottet ansett sig böra hemställa,

att Riksdagen, under anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t föreskrifva, att den roteringskyldighet, som, jemlikt det angående rotering af de så kallade frisocknarne i Örebro län upprättade förslag, skulle dessa socknar åligga, måtte få medelst erläggande af vakansafgift fullgöras, ville för sin del och på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, godkänna samma förslag.

Stockholm den 6 April 1876.

På Stats-Utskottets vägnar:

Carl Ekman.

Reservation:

af Herr *Rosensvärd.*